

Language Teaching and Educational Research

e-ISSN 2636-8102

Volume 3, Issue 1 | 2020

Language and Culture

Ayça Bakıner Çekin
Hasan Çalışkan

To cite this article:

Bakıner-Çekin, A., & Çalışkan, H. (2020). Language and culture. *Language Teaching and Educational Research (LATER)*, 3(1), 163-175. <https://doi.org/10.35207/later.724966>

View the journal website

Submit your article to *LATER*

Contact editor

Copyright (c) 2020 *LATER* and the author(s). This is an open access article under CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

Review Article

Language and culture

Ayça Bakiner Çekin* ✉ ORCID

Lecturer Dr., Bilecik Şeyh Edebali University, School of Foreign Languages, Bilecik, TURKEY

Hasan Çalışkan ✉ ORCID

Associate Professor, Anadolu University, Faculty of Communication Sciences, Eskişehir, TURKEY

Abstract

Language, in the simplest form, is a natural tool for communication. As the cornerstone of human life, language is the most influential transmitter of culture and in this context; it has a natural relationship with culture. We can think of neither language separately from culture, nor culture from language. These two terms form society, and/or society forms language and culture. Therefore, there is a mutual interaction between languages, culture, and society. Language and culture are both intertwined, and language is the carrier of culture. In this sense, language is also the source of new ideas and creativity. These two main features of language have made it the biggest protector, creator, and developer of the society and nation identity, which we call culture. That is, language is a reflection and a voice expression of the culture that enables individuals to develop a sense of belonging to the society they are in. It carries pieces of culture in it and transfers these pieces with sounds and symbols. Within this context, the main aim of this study is to create a framework on the relationship and interaction between these two concepts.

[SEE EXTENDED ABSTRACT](#)

Received
21 April 2020

Accepted
13 May 2020

Keywords

language
culture
language and culture relationship

Suggested APA citation: Bakiner-Çekin, A., & Çalışkan, H. (2020). Language and culture. *Language Teaching and Educational Research (LATER)*, 3(1), 163-175. <https://doi.org/10.35207/later.724966>

Note(s) from the author(s)

» *Corresponding author

» This paper is based on the dissertation titled: "Technology enhanced and culture embedded language learning".

» This paper does not require an ethics approval document considering its type (review article). Being part of a PhD study, it is ensured that the paper meets the principles of research ethics.

Author(s)' statements on ethics and conflict of interest

Ethics statement: We hereby declare that research/publication ethics and citing principles have been considered in all the stages of the study.

We take full responsibility for the content of the paper in case of dispute.

Statement of interest: We have no conflict of interest to declare.

Author contribution disclosure: Both authors contributed equally to this study.

Funding: None

Acknowledgements: None

Dil ve kültür üzerine

Öz

En yalın ifadeyle dil, insanlar arasında iletişim kurmayı sağlayan doğal bir araçtır. İnsan yaşamının temel taşı olan dil kültürün en etkili aktarıcısıdır ve bu bağlamda kültür ile arasında doğal bir ilişki vardır. Ne dil kültürden ayrı, ne de kültür dilden ayrı düşünülebilir. Birbirinden ayrı düşünemeyeceğimiz bu iki unsur toplumu oluşturur ve/veya toplum dil ve kültürü oluşturur. Bir başka ifadeyle, dil ve kültür ait olduğu toplumu biçimlendirdiği gibi toplum da sahip olduğu dil ve kültürü biçimlendirmektedir. Dolayısıyla dil-kültür ve toplum arasında karşılıklı bir etkileşim vardır. Dil ile kültür hem iç içedir hem de dil kültürün taşıyıcısıdır. Bu anlamda dil, yeni fikirlerin ve yaratıcılığın da kaynağıdır. Dilin bu iki temel özelliği, onu kültür dediğimiz toplum ve millet kimliğinin en büyük koruyucusu, yaratıcısı ve geliştiricisi durumuna getirmiştir. Yani dil, bireylerin içinde buldukları topluma karşı bir aidiyet duygusu geliştirmelerini sağlayan kültürün bir yansıması, sesli ifadesidir. İçinde kültürden parçalar taşır ve bu parçaları sesle, sembollerle aktarır. Bu düşünceler ışığında çalışmada dil, kültür ve bu iki kavram arasındaki ilişki ve etkileşim üzerine kuramsal bir çerçeve oluşturmak amaçlanmıştır.

Gönderim

21 Nisan 2020

Kabul

13 Mayıs 2020

Anahtar kelimeler

dil
kültür
dil ve kültür ilişkisi

Önerilen APA atıf biçimi: Bakiner-Çekin, A., & Çalışkan, H. (2020). Dil ve kültür üzerine. *Language Teaching and Educational Research (LATER)*, 3(1), 163-175. <https://doi.org/10.35207/later.724966>

Giriş

Dil, kişiler arası iletişimi sağlayan bir araç olmanın ötesinde, düşünme etkinliğine mantıksal temel sağlayan sürecin başlıca yapıtaşlarından birisidir. Bir dile ait kelimelerle birlikte, en soyut düşünceler belleklerde somut bir biçim kazanır. Öte yandan, dil, konuşulduğu toplumun kültürel özgünlüklerini besleyen bir kanaldır. Bu anlamda kültür ve dil iç içedir. Kültür bir dile ait kelime zenginliği ile doğrudan ilgilidir. Mevcut kelime varlığı, insanların kendilerini ifade ederken bir araya getirerek oluşturdukları bütünlük ve kurallı kullanım çerçevesinde anlam kodlarını içerir. Böylelikle toplumsal anlaşma biçiminin parametreleri kurulmuş olur.

Dilden kesinlikle soyutlayamayacağımız kültür günlük yaşantımızın hemen her aşamasında karşımıza çıkan bir kavramdır. Kavramın çok farklı alanlarda ve çok farklı anlamlarda kullanılması anlamını genişleterek kafa karışıklığı oluşturmaktadır. Toplumda bilgili, görgülü kişilere genellikle "kültürlü" denmekte, dünyada olup bitenlere karşı duyarsız, sosyal aktivitelerde bulunmayan kişilere ise "kültürsüz" sıfatı uygun görülmektedir. Gayet eğitilmiş, bilgili, sanat camiasından kişilerin de bazen kendileri gibi olmayan, bekledikleri davranışları göstermeyen kişilere de bu sıfatı uygun görmesi "kültür"ün entelektüel seviyeyi gösterdiği anlamına ters düşmektedir. Yine şehirde yetişmiş birinin kırsalda yetişmiş birini "kültürlü" olarak görmemesi farklı bir anlam ifade etmektedir. Kültür kavramı aslında pek çok kelimeyle birlikte kullanılmaktadır: Yemek kültürü, tatil kültürü, sokak kültürü, vb. Aslında tüm bu anlamlarda kültür kavramıyla belli bir yaşam şekli ifade edilmeye çalışılmaktadır, yani birine göre kültürlü olan diğerine göre kültürsüz olarak görülebilir, bunu da kişilerin yaşam şekillerinin, alışkanlıklarının benzerlikleri belirler. İnsanların yaşamlarındaki her şey kültürü oluşturur ve bu kültürü aktaran en önemli araç dildir.

Bu çalışma, bu çok önemli iki dinamiği çeşitli tanımlar çerçevesinde birbirleriyle olan etkileşimleri bağlamında ele almayı amaçlamaktadır.

Kültür

Kültür kavramı, tarih boyunca yazardan yazara ve dönemden döneme değişen anlamları içermiştir. Romalılar döneminde dile kazandırılmış bir kelime olan kültürün anlamı da, 16. yüzyıldan itibaren genişlemiş ve değişime uğramıştır. 17. yüzyılda "kültürlü" sıfatı günlük dilde de kullanılmaya başlanmıştır. 18. yüzyılda kültür kavramı değer taşıyan ürünler için de kullanılmış, kültüre bir de seçkin bir tanımlama getirilmiştir. 19. yüzyılın ortalarında ise kitle kültürü ve popüler kültür kavramları ortaya çıkmıştır (Dollot, 1991, s.25).

Kültür kelimesindeki en önemli değişimin, anlamına yüklenen soyut kavramlardan sonra gerçekleştiğini söyleyebiliriz. Kimi çalışmalarda kültür teriminin, insanın yetiştirilmesi, işlenmesi, eğitilmesi anlamında ilk kez kullananların Romalı filozoflar Cicero ve Horatius olduğu belirtilmektedir. Cicero'ya göre kültür, insan nefsinin terbiyesidir, insanın belli ilkelere göre davranması, kişilik sahibi olması halidir (Özlem, 2000, s. 142).

Ünlü Fransız bilim adamı/filozof Abraham A. Moles (1920-1992) kültür kavramının ilk olarak 1793'te basılan bir Alman sözlüğünde kullanıldığını belirtirken (1983, s.1); ünlü antropolog Bozkurt Güvenç (2002, s.96) "culture" sözcüğünün ilk olarak Voltaire tarafından kullanıldığını ve insan zekâsının oluşumu, gelişimi, geliştirilmesi, yüceltilmesi anlamında kullanıldığını belirtmektedir. Voltaire burada kültür ile entelektüaliteyi kastetmektedir. Burada

kültürün diğer bir boyutu dile getirilmekte, kavram toplum bilimsel anlamının dışında kullanılmaktadır.

Modernist şiirin dünyadaki en önemli temsilcisi olan T.S.Eliot'un (1888-1965) kültür tanımı ise kültürün ikinci anlamını içermektedir. Eliot'a göre: Doğumdan ölüme, sabahdan akşama kadar ve hatta uykuda bile bir halkın sahip olduğu inanca, bir bakıma "bütün bir yaşama şekli" olarak görebiliriz ve bu hayat şekline de kültür diyebiliriz (Eliot, 1962, s.21). Burada kültür, gündelik yaşam içerisinde öğrenilen "her şey" olarak görülmektedir. T.S.Eliot'a göre; bireyin kültürü, içinde yaşadığı topluluk ya da sınıfın kültürü ile ilişkilidir; topluluk ya da sınıfın kültürü ise parçası olduğu topluma dayanır. Bu durumda asıl olan toplumun kültürüdür ve terim olarak kültür öncelikle toplumun tamamı ile ilişkili olarak incelenmelidir. İngiliz antropolog Edward Burnett Tylor (1832-1917), 1871 yılında kültür sözcüğüne bilimsel bir içerik kazandırmıştır. O'na göre kültür, toplumun bir üyesi olan insanın öğrendiği, edindiği, bilgi, sanat, gelenek, görenek yanında yetenek, beceri ve alışkanlıkları da içine alan karmaşık bir bütündür (Tylor, 1920, s.13).

20. yüzyılın en büyük düşünürlerinden Jean Paul Sartre'a (1905-1980) göre kültür, içerisinde yer alan bireylerin kişilik yapılarını etkileyerek şekillendirmektedir. Bu nedenle bir ABD'li ile bir Alman ya da bir Japon arasında belirgin kişilik farklılıklarına rastlanılmaktadır. Jean Paul Sartre için kültür "ben"in yaratıcısıdır. İnsan orada yansır, kendini orada tanır; imgesini, yalnızca bu ilkçağdan kalma aynada yakalayabilir. Bu doğrultuda olayları ve olguları birbirinden çok farklı algılayan ve yorumlayan insan grupları ile karşı karşıya kalınmaktadır. İnsanların içinde buldukları kültür, bireyleri o kadar etkilemektedir ki renkler bile farklı anlamlar kazanabilmektedir. Kültür (ya da bir kültür) her iki kullanımda da aynı şeyleri hissetmeyen ya da yapmayan diğerlerinin aksine, bazı kişilerin hissettikleri ya da yaptıkları şeydir (Wallerstein, 1998, s.121). Kültür konusunda en önemli isimlerden biri olan Edward Twitchell Hall (1914-2009) ise "Kültür iletişimdir, iletişim kültürdür" diyerek kültüre iletişim açısından yaklaşmıştır. Hall'a göre, kültür hayatımızı kontrol eder. Kültür, güneyde seçkin bir grup tarafından incelenmiş egzotik bir kavram değildir, umulmadık şekillerde hepimizin günlük hayatına sevil veren bir harçtır. Kültür, evrensel olduğunu varsaydığımız veya kendimize özgü olduğunu düşündüğümüz için üzerine düşünmediğimiz davranışlarımızdır. (Hall, 1959).

Polonyalı ünlü antropolog Bronislaw Malinowski'nin (1884-1942) tanımlamasına göre (1990, s.39) kültür, aletlerden ve tüketim mallarından, çeşitli toplumsal gruplaşmalar için yapılan anayasal belgelerden, insana özgü düşün ve becerilerden, inanç ve törelerden oluşan bütünsel bir toplamdır. Bu tanımda, insanın doğaya karşıt olarak kendi yaşam evreninde oluşturduklarına yönelik bir niteleme vardır. Ünlü sosyolog Meryl Aldridge'e (1945-) göre (2006, s.47) tarihsel anlamda kültür, doğaya karşıt olarak tanımlanmıştır. Tarımsal kabiliyetler bitki ve hayvan dünyasını daha üretken hale getirmek için yapılan uygulamalardır; bundan dolayı, mecazi olarak, insan zekası ve yaratıcılığı da fikirler alanında bir uygarlık yetiştirmesiydi/ekip biçmesiydi.

Malinowski yaptığı kültür tanımına, insanın ürettiği araç ve gereçleri de katmakta, kültürün üretilmesinde ve geliştirilmesinde bunun önemini belirtmektedir. O'na göre kültür, insanın gereksinimlerinin karşılanması için doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak çalışan araç ve gereçler ile gelenek görenekler ve bedensel veya düşünceyle ilişkili alışkanlıkların tümüdür

(Malinowski, 1990, s.45). Buradan hareketle, kültürün üretilmesinde insanın doğayla başa çıkabilmek için geliştirdiği araç ve gereçlerin oldukça önemli olduğu söylenebilir. Uzun yolların kat edilmesi için geliştirilmiş otomobil, rahat yemek yememizi sağlayan çatal, kaşık, bıçak, tabak gibi gereçler ve bilgisayarlar; içinde buldukları toplumların kültürlerini değişime uğratmakta ve yeni bir kültürün geliştirilmesine yol açmaktadır. Örneğin elle yeme kültürü bıçak ve çatalın icat edilmesinden sonra değişime uğramış ve yerini yeni bir sofraya kültürü almıştır.

Kramsch'a göre (1998, s.4-6) kültürün tanımlarından biri doğa ile zıt olandır. Doğal olan kendiliğinden doğmuş ve organik olarak büyümüş olandır ve Latince *nascere* (doğmak)'tan gelir. Kültür ise bakılmış, büyütülmüş olandır ve Latince *toprağı ekip biçmek, geliştirmek, yetiştirmek* anlamlarına gelen *cultivate* kelimesinden gelir. Kramsch'a göre doğa ve kültür ayrı düşünülemez, birbirini tamamlarlar, doğadan gelen özellikleri kültür sosyal yaşam içinde anlamlandırır. Kramsch, Emily Dickinson'un "The General Rose" şiiri doğa fenomenini ve kültürün doğal olan ile ilişkisini gül örneği üzerinden açıklar. Çiçeklerle dolu bir yerde gül güzeldir fakat isimsizdir, kimliği belirsizdir, unutulmaya mahkûmdur. Doğa tek başına gülün özelliğini, farklılığını, kendine özgü güzelliğini ortaya çıkaramaz. Buna karşılık kültür, gülün doğadan gelen kendine has özelliklerini ortaya çıkarır. Kültür o gülden yüksek ücretle satılan az bulunur bir parfüm esansı yapılmasına teknoloji yardımı ile neden olur. Bu da gösterir ki doğa ve kültür birbirini destekler ve birbirlerine ihtiyaç duyar (Kramsch, 1998, s.5).

Williams'a (1977, s.80) göre, tarihte kültür kelimesinin kullanımı ile ilgili farklılıklar kültür kavramının üç boyutunu oluşturmuştur. Bunlardan ilki, bireyin, toplulukların ya da toplumların düşünsel, dinsel ve estetik gelişimini ifade etmektedir. İkinci olarak; düşünsel ve sanatsal etkinlikler ve bunların ürünlerine sahip çıkmak, son olarak da bireyler, topluluklar ve toplumlar için bir yaşam tarzı, etkinlikler, inançlar ve gelenekler oluşturmak şeklinde kültür tanımındaki farklılaşmayı açıklamıştır.

Arslan (2004), Türk literatüründe "kültür" kavramına ilk defa bir karşılık arayan ve buna "hars" diyen düşünürün Ziya Gökalp olduğunu belirtmiş ve Gökalp'ın kültür tanımını "Bir ulusa özgü olan dil, din, edebiyat, güzel sanatlar, hukuk, ekonomi, gelenek ve görenek, töre vs. gibi kurumların toplamına kültür denir." olarak aktarmıştır.

Kültürün, Taylor'un ilk bilimsel anlamda tanımlandığı 1800'lü yılların sonundan günümüze kadar, pek çok tanımı yapılmıştır. Ancak genel anlamda kültür genetik değildir, öğrenilerek aktarılır ve kültürü etkileyen pek çok toplumsal etken bulunmaktadır. Bu nedenle de kültür ile ilgili tek bir tanımlama yapmak olanaksızlaşmaktadır.

Lisa Hoecklin, kültürlerin özelliklerini dört ana başlık altında toplamakta, bir kültürde bu dört ana başlığın mutlaka bulunduğunu söylemektedir: (1995, s. 24-25).

"1- Anlamaların paylaşım sistemidir: Kültür, bir grup insanın neye önem verdiğini dikte ettirmektedir. Dünyanın nasıl algılandığına, bireyin nasıl yaşadığına ve yaşamın kendisini nasıl düzenlediğine rehberlik etmektedir. Gruba ait olan bireylerin aynı şeyleri aynı biçimde görmesi olanaklı kılınmaktadır ve bu da onları bir arada tutmaktadır... Etkili, kalıcı ve anlamlı bir etkileşimin oluşması için insanlar anlamlar sistemini paylaşmalıdır..."

2- Görecelidir: Kültürel kesinlik yoktur. Farklı kültürlerdeki insanlar dünyayı farklı algılamakta, farklı yöntemlerle bir şeyleri yapmaktadır ve bir grubun diğerinden üstün

ya da aşağı olduğunu düşündürecek hiçbir standart yoktur. Her ulusal kültür değerine göre dünyayı algılamak ve işleri yapmak açısından göreceli farklıdır.

3- Öğrenilebilir: Kültür sosyal yapıyla oluşur, genetik yapıyla değil.

4- Gruplarla ilgilidir: Kültür paylaşılan değerler ve anlamlarla ilgili ortaklaşa bir fenomendir. "

Murdock'a göre (1949, s.15) kültür; öğrenebilen davranış ve alışkanlıklardır, dil aracılığı ile nesiller boyu aktarılır, öğretileri toplumdan topluma farklılık gösterebilir, bireysel tutumlar da kültür içerisinde önemli bir yer tutar, yaşamsal ve toplumsal gereksinimleri karşılayan işlevsel bir unsurdur, hem bütünleştirici hem ayrıştırıcıdır, hayatla ilgilidir ama soyut bir kavramdır. Murdock'un da belirttiği gibi kültür dil aracılığı ile nesiller arasında aktarılmaktadır. Yeni nesiller kültürü ve kültürel öğeleri çoğunlukla dil yardımı ile öğrenmekte ve diğer unsurlar beraberinde gelmektedir.

Milli ve kurumsal kültürleri inceleyen ve bu kültürler içerisinde gruplaşmalar olduğunu ve bunun da kültürün üyelerinin davranışları üzerinde etkileri olduğunu savunan, kültüre ait beş boyut olduğunu ortaya çıkaran Hollandalı sosyolog Geert Hofstede'ye göre (2001, s.9-10) kültür "Bir insan grubunun veya sınıfının üyelerini diğerinden ayıran aklın toplu programlanmasıdır." Tanımında akıl sözcüğünü kafa, kalp ve eller yerine kullanmıştır, yani kastettiği düşünmek, hissetmek ve harekete geçmektir, bunların sonucu da inançlar, tavırlar ve becerilerdir. Kültürün bu tanımla değerleri içerdiğini ve değerler sisteminin kültürün temel ögesi olduğunu kabul eder.

Tüm bu tanımlar kültürün hayatı ele alış tarzı olduğunu ortaya koymaktadır. Kültür her ne kadar belli bir grubun ortak özellikleri üzerinden tanımlanmaya çalışılsa da aslında bir grubu aynı zamanda diğerlerinden ayırt etmemizi sağladığı için farklılıklardır da denilebilir. Bu da kültürün tek bir tanımının olmadığını ve farklı alanların kültürü açıklamaya çalıştığının bir kez daha altını çizmemiz gerektiğini gösterir. Kültürün aktarılmasında en önemli aracı olan dil üzerine ifade edilmiş çok sayıda tanım olmakla birlikte, bu çalışmaya paralellik gösteren bazı tanımlar aşağıda vurgulanmıştır.

Dil

İnsanlık tarihinde, insanların birbirleriyle resim diliyle, bazı şekillerle veya hareket ve tavır dilini kullanarak bir şekilde anlaşma yolları arayışlarının olduğu bilinmektedir. Bu şekilde birbiriyle anlaşma çabalarının sonucunda ortaya çıkan ve insanlar arası iletişimi sağlamada çok önemli bir yeri olan dil, insanın, duygularını, düşüncelerini, isteklerini bütün incelikleriyle açığa vurmasına, yaşamını sürdürebilmesine olanak sağlayarak insanın özelliklerini, yaşayışını, dünya görüşünü, yaşam felsefesini ve inançlarını yansıtır. Nitekim bir iletişim aracı olan dil aracılığıyla kendimizi ifade ederken kullandığımız sözcükler, söyleyiş şeklimiz, tavırımız vb. karşı tarafa, içinde yaşadığımız kültür, çevremiz, eğitim durumumuz hakkında birçok bilgi verir. Günümüze dek birçok bilim adamı ve düşünür tarafından dilin pek çok tanımı yapılmıştır. Bunlardan en önemlisi olan ünlü Yunan düşünürü Platon'a göre dil, "kendi özel düşüncelerini sesin yardımıyla, özne ve yüklem aracılığıyla anlaşılabilir duruma getirmek" şeklinde tanımlanmıştır (Aksan, 1995, s.11).

Dilbilimin kurucusu olarak kabul edilen Ferdinand de Saussure (1857-1913) dilin,

iletişim sağlamak amacıyla insanların sahip olduğu doğal bir araç olduğunu söyler. Ona göre dili kullanabilmek için vücudumuz vokal aygıtlarla donatılmıştır. Saussure'ün, dilin yapısı hakkındaki bu haritayı oluşturmakta kullandığı üç temel kavram vardır: Langage, langue ve parole. Langage, doğal dildir; doğanın bir ürünüdür. Langue özel dildir ve toplum içerisinde sosyal ve kültürel olarak ortaya çıkmaktadır. Parole ise insanların sahip olduğu yetiyi temsil eder; konuşma anlamına gelir. Bu farklılığı sosyal ve bireysel olan olmak üzere ikiye ayırarak, dili konuşanın bir fonksiyonu değil, bireysel olarak pasif bir şekilde özümlenen bir ürün olarak, konuşmayı ise bireysel bir edim olarak görmektedir. Langue ile parole birbirine taban tabana zıt, ancak birbiri ile var olabilen bir yapıyı arz etmektedir. Langage ise langue ile parole arasındaki ilişkiyi kuran bağ olarak tanımlanabilir (Saussure, 1959, s.10-14).

Yirminci yüzyılın en büyük filozoflarından biri olan Ludwig Wittgenstein (1889-1951); ilk dönemi sayılan eseri *Tractatus Logico Philosophicus*'ta Saussure'un yapısalcı dil tanımlamasına benzer yapıda bir ideal dil tarifi yapmıştır. "Dünya, olduğu gibi olan her şeydir" önermesiyle kitabına başlayan Wittgenstein "Gündelik dil, insan örgenliğinin bir parçasıdır ve ondan daha az karmaşık değildir. Ondan, dilin mantığını dolaysız olarak çıkarmak, insan için olanaksızdır. Dil düşünceyi örter. Öyle ki, örtünün dış biçiminden, örtülen düşüncenin biçimi konusunda sonuç çıkarılamaz, çünkü örtünün dış biçimi, tamamıyla başka amaçlar için kurulmuştur; gövdenin biçimini belli etmek amacıyla değil. Gündelik dilin anlaşılması için yapılan sessiz düzenlemeler, korkunç derecede karmaşıktır. " demiştir (Wittgenstein, 1996, s.45).

Wittgenstein ile ayrı başlangıç noktaları olmasına rağmen dil kuramında çoğulculuğu ve düşünceyi eylem olarak ele alışıyla benzer bir noktada buluşan bir düşünür ve edebiyat teorisyeni de Mikhail Bakhtin'dir (1895-1975). Bakhtin'in dil düşüncesinin önemli kavramlarından biri heteroglossia yani çok katmanlı dil, çok dilliliktir. Heteroglossia, dilde farklı şekillerde yapılanmış toplumsal söz biçimlerine işaret eder. Dildeki bu çok dilli yapılar arasında sürekli bir etkileşim mevcuttur. Bakhtin, herhangi ulusal bir dilin yerel lehçeleriyle, yaş gruplarının dilleriyle, moda olan jargonlarıyla, bir firmanın çalışanlarının aralarında yaptıkları şakalaşmalarla, dilin sürekli katmanlaştığını söylemektedir. Bu katmanları oluşturan dillerin her birinde biçimler ve anlamlar bulunmaktadır. Dil yaşayan bir varlık olduğu sürece katmanlaşma artmaktadır. Bu katmanlaşma, dile süreklilik arz eden ve toplumsal anlamlarla yüklü vurgular ve amaçlar yüklenmesinin kendisidir (Bakhtin, 1986, s.14). Saussure, Wittgenstein ve Bakhtin dili donuk ve ideal gören kuramların aksine eylemsel, dinamik ve insanla birlikte yaşayan bir varlık olarak ortaya koymuşlardır. Bu yeni dil kuramları, insanın ve insanla ilişkili olan her türlü bilginin farklı açılardan yeniden gözden geçirilmesine olanak tanımıştır. Eleştirel ve söylemsel psikoloji gibi alanlar kendilerini bu kuramlar üzerinden yapılandırmıştır.

Dilin göstergebilimsel ve anlambilimsel açıdan tanımlarına dönecek olursak Fransız dilbilimci André Martinet'e (1908-1999) göre bir dil, insan deneyiminin, topluluktan topluluğa değişen biçimlerde, anlamsal bir içerikle sessel bir anlatım kapsayan birimlere, başka bir deyişle anlam birimlere ayrıştırılmasını sağlayan bir bildirişim aracıdır (Vardar, 2002, s.171-172). Doğan Aksan ise dili, "düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünde ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş bir dizge" şeklinde tanımlamaktadır (Aksan, 1995, s.55).

Dil insanlar arasında iletişimi sağlayan, kelimeleri ile birlikte bir kültürel doku barındıran ve insanoğlunun varoluşundan beri mevcut olan bir iletişim aracıdır. Dilin kurumsal bir sistem olarak ele alınması, kendine ait kanunları ve kuralları ile işleyen bir yapı teşkil etmesinden ötürüdür. İnsanların bu kurumdan yaralanırken kendi çıkarları için bu sistemin köşe taşları olan kültür ve dil yapısı özelliklerini iyi sindirmiş olmaları gerekir. Aksi takdirde dil; iletişim sürecinde yapıcı, yarar sağlayıcı olmaktan çıkar ve çeşitli çatışmalara ve önyargı tutumlarının beslenmesine bile neden olabilir. "Dil, bir milletin hayatının aynasıdır" diyen Kaplan (1915-1986), dil, insan hayatının her anına refakat ettiği için dile, dildeki ifade şekillerine bakınca bir milletin çağlar boyunca yaşadığı bütün duygu, düşünce ve hayallerinin akislerinin bulunabileceğini belirtir. Bu açıdan her milletin dili, o milletin çağlar boyunca yaşadığı tarihin adeta özetidir (Kaplan, 2000, s.143). Bu nedenle, toplumun gelişimiyle dilin gelişimi arasında çok sıkı bir bağ vardır. Millet ilerleyip geliştikçe, o milletin dili de gelişir; gelişmiş bir dille de yüksek bir kültür meydana getirilebilir (Ünalın, 2010, s.29-30).

Dil, kültürün taşıyıcı ögesi, nesilden nesle kültürü aktaran unsurdur. Sosyal hayatlarımızı yürütürken, dil her zaman önemli bir nokta olmuştur. Dilin, iletişim kavramıyla birlikte düşünülmesiyle kültür kavramı da öne çıkmaktadır (Kramsch, 1998, s.3). Bu yüzden dil ile kültür kavramı ilişkisinin yakından incelenmesi gerekmektedir.

Dil-kültür ilişkisi ve etkileşimi

Dilin güçlü etkisi, kültür varlığının her alanında kendisini hissettirir. Toplum, din, edebiyat, tarih, bilim, eğitim gibi kültürün her alanı dilin damgasını taşır. İnsanlar arası ilişkiler gibi kurumlar ve toplumlar arası ilişkiler de dille kurulur, dille sürdürülür. Toplumda maddi ve manevi olan her şey dilde de vardır. Kültürel ve tarihi miras ancak dil aracılığı ile yeni kuşaklara aktarılır. Dil, kültürel muhtevanın bir ansiklopedisi/bir sözlüğü durumundadır. Başta kendi kültürel şartlarını (çevresini) oluşturan insanın, sonradan meydana getirdiği o kültürün gereklerine göre yaşamaya başladığı görülür. Böylece insan da kültürün etkisinde kalır ve kendi yaşayış tarzını içinde bulunduğu kültür hayatına göre ayarlar. Kültürel birikim dil ile sağlanırken, aynı zamanda bir kültürün yansımaları da kendisini dilde gösterir. Bir toplumun mensuplarının inanç, tutum, davranış, sosyal alışkanlıklar bütünü olan kültür, toplumun her üyesi tarafından öğrenilen, bilinen, anonimleşmiş, genel kabul görmüş belirli bir bilgiyi gerektirir. Dolayısıyla kültür, bir hayat tarzı ve bu hayat tarzının bilgisi ve bu bilginin pratiğe dönüşmesidir (Ünalın, 2010, s. 227).

Wenyıng Jiang için dil, kültürün önemli bir parçasıdır ve kültür içinde önemli bir role sahiptir. Jiang, dil ve kültürü bir buzdağına benzetmektedir, buzdağının görünen kısmı dil, buzdağının suyun altında kalan kısmı ise kültürün görünmeyen parçalarıdır. Jiang'ın, bir başka benzetmesi de şu şekildedir, "Dil beden, kültür ise kandır. Kültür olmazsa dil ölür. Dil olmazsa kültür şekillenemez" (Jiyang, 2000). Jiang'ın bu kan ve et metaforu dil-kültür arasındaki bağı çok güzel somutlaştırmıştır.

Uygur, "Dil, kültür yapısını bir arada tutan çimentodur" diyerek dil-kültür arasındaki ilişki için farklı bir metafor sunmuştur. Buna ek olarak "Dil, kültür alanının her yanını aydınlatan güneştir; dil, kültür kilimini dokuyan ipliktedir; dil, tüm kültür anıtlarının yansıdığı akarsudur" diyen Uygur (1996, s.21) tek yanlı izlenimleri ortadan kaldırmak için farklı metaforlar kullanarak dil-kültür arasındaki bağı somutlaştırmıştır. Sonuç olarak baktığımızda

dil-kültür arasındaki bu ilişki-bağ birbirlerinin gelişimini de etkilemektedir. Kültürün gelişmesiyle dil, dilin gelişmesiyle kültür gelişir ve zenginleşir. Kültürü inceleyerek dilin ne büyük bir mucize olduğu; dil mucizesini inceleyerek kültürün insan üzerindeki etkileri ve sonuçları anlaşılabilir (Güvenç, 1997, s.48).

Amerikalı ünlü dilbilimci Robert Lado (1915-1995), dilin bir anda gelişmediğini, kültürün parçası ve toplumun üyelerinin iletişimi için ana gereklilik olduğunu söylemektedir. Diller arasındaki kültürel farklılıklar ikinci bir dil öğrenirken problem oluşturmaktadır. Bu duruma örnek olarak Eskimoların "kar" için sahip olduğu zengin kelime yelpazesini vermiştir. Bu kelimeler arasındaki farklılıklar İngilizce konuşan biri için anlaşılabilir, ancak Eskimo dilinde önemlidirler ve doğru yerde kullanılmalıdırlar (1964, s.7).

"Wilhelm von Humboldt, ulusların karakterlerini ve kültürlerini dillerinde araştırmak gerektiğine inanmıştır" diyen Akarsu (1998, s.7), Humboldt'un, dili bir ulusun kültür düzeyini gösteren en iyi araç olarak kabul ettiğini ve ancak kendi diline dayanan, kendi dilinde ilerlemeler yapan bir ulusun, gerçek bir kültürün yaratıcısı olabileceğini savunduğunu söylemektedir.

Diller kendi doğdukları kültürün yansımasıdır. Bu durumu Adalı (1983, s.31) şu şekilde açıklamıştır: Çocuk gözünü, kendisini çepeçevre kuşatan bir dil içinde açar. Bu onun anadilidir. O dilin ses dizgesini edinir, o dilin anlama, anlatma yoluyla bilinci uyanır. Yani dil, kişinin doğduğu andan beri duyduğu, onu çepeçevre saran ve onu içinde yaşadığı kültür ile donatan bir araçtır.

Dil ile kültür arasındaki karşılıklı ilişkiyi inceleyen toplumsal dilbilim alanı mevcuttur. Toplumsal dilbilim dil olguları ile toplumsal olgular arasındaki karşılıklı ilişkiyi ve bu iki alanın birbirini nasıl etkilediğini inceler. Toplumsal dilbilimin amacı toplumsal olayların dili ve dilin toplumsal olayları nasıl etkilediğini, karşılıklı geçişi açıklamaktır. Dolayısıyla dil ile kültür arasında karşılıklı bir etkileşim olduğu tezi üzerinden hareketle ilerler. Güven'e göre toplumsal dilbilim, dil ile toplum arasındaki ilişkide keşif kümesinde yer alan kavramların sebep-sonuç ilişkisi içinde hepsinin değerlendirilmesini içerir. Bu incelemede, ele aldığı konuları bir yöntem dâhilinde inceler ve bilimsel bulgulara ulaşır (Güven, 2012, s.55-62).

Toplumsal dilbilim çalışmalarının temeli Amerika'da kullanılan İngilizceye dayanmaktadır. Kuzey Amerika'da kullanılan İngilizce ile siyahilerin konuştukları İngilizce arasındaki farklar ve bu farklardan doğan olguları inceleme arayışı toplumsal dilbilimin ilk araştırma konularıdır. Bu da göstermektedir ki, aynı kıtada aynı dili konuşan insanlar arasında bile kültürel farklılıklar dilin kullanımını etkilemekte, aynı dil bile olsa kültürel olgulardan etkilenmekte ve farklı kullanım alışkanlıkları ortaya çıkmaktadır. Bu alanda yapılan önemli çalışmalardan biri "Sapir-Whorf hipotezidir". Bu hipoteze göre anadildeki bütün sözcük yapıları bireyin dünyaya bakışını, görüşünü, çerçevesini şekillendirir (Güven, 2012, s.56).

Dil ve kültür arasında karmaşık bir bağ bulunmaktadır çünkü iletişim sırasında insanların kavramsal süreçlerini anlamak oldukça zordur (Elmes, 2013). Diğer bir deyişle, dilin kültürle olan bağlantısı ve iletişim sürecinde içerdiği kültürle bağlantılı olan kavramsal süreçler dil ve kültür arasında ayrılmaz bir bağ kurmaktadır. Bu sayede dil, kültürden kavramsal anlamda direkt etkilenir hale gelmektedir. Yeni bir dili öğrenmek yeni bir kültürü de tanımak demektir. Aksan, dilin toplumla ve onun kültürüyle olan ilişkisini şöyle açıklar: (1995, s.65)

"Bir ulusun yaşayış biçimi, inançları, gelenekleri, dünya görüşü, çeşitli

nitelikleri ve hatta tarih boyunca bu toplumda meydana gelen çeşitli olaylar üzerinde hiçbir bilgimiz olmasa, yalnızca dilbilim incelemeleriyle, bu dilin söz varlığının, söz hazinesinin derinliğine inerek bütün bu konularda çok değerli bilgiler ve güvenilir ipuçları edinebiliriz.”

Fransız sosyolog Bourdieu'nun da aralarında bulunduğu bazı çağdaş araştırmacılar, dilin tarihsel ve toplumsal bir fenomen olduğunu ve türdeş dil topluluğu görüşünün sanal olduğunu ileri sürmektedirler. Bourdie'ya göre ideal ortak dil ve onu konuşan dil topluluğu, bu dile meşruluk kazandıran toplumsal ve tarihsel koşullar tarafından yapılandırılmıştır. Dil de bir inşadır, ama öyle bir inşadır ki, diğer inşaların (kültürün bütün diğer öğelerinin) oluşumunu ve aktarımını sağlar (Virtanen, 2002, s.9). Bu anlamda dil, kültürün tümüyle hiçbir zaman tam olarak örtüşmez, kültürün bir dalı, bir alanı, bir boyutudur. Ancak önemi bakımından dil kültürün hiçbir ögesi ile de karşılaştırılmaz. Dil, kültürün içinde yer alan ve kültür yapısını bütün olarak bir arada tutan unsurdur. Dil, kültürü hem kurar hem geliştirir, genellikle toplumsallaşmayı ve toplumsallaşma ile birlikte tarihsel sürekliliği de sağlar. Ortak bir dil konuşanlara özgü bir topluluğun üyesi olan insan, belli bir kültürün de üyesi durumundadır (Uygur, 1996, s.18-19).

"Bir toplumu oluşturan bütün bireyler, bu ortak anlaşma aracını kullanır. Bu bakımdan dil, her toplumda bir sosyal akrabalık bağı oluşturmuştur. Bunun dışında dil, bir düşünce aracıdır. Düşünce dile dayanarak, daha doğrusu dille kaynaşarak görevini yapabilir" diyen ünlü dilbilimci Joseph Vendryes (1875-1960) düşünmek için dilin gerekli olduğunu, düşünceyi ifade edebilecek bir aracı olmadan düşüncenin de doğamayacağını savunur. Bu durumda düşünceyi oluşturan ve geliştiren dil engellendiğinde düşünce de engellenmiş olur. Dolayısıyla ancak dilini oluşturan, yücelten bir ulus gerçek bir düşünce etkinliği gösterebilir. Dili ilkel kalmış bir ulus, kültür yaşamında da ilerleme gösteremez (Vendryes, 2001, s.21).

Sonuç

Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan en temel unsurdur. Dil edinim süreci insan doğmadan önce başlar. Anne karnındaki bir bebeğin sesi algılayabildiği ve bu sese tepki verdiği bilinmektedir. Doğum sonrası süreçten itibaren de geçen her yıl dil edinimi devam etmektedir. Bu süreçte dile paralel bir şekilde gelişen başka bir unsur da kültürdür. Kültür dilden, dil kültürden ayrı düşünülemez. İnsan bu kültür ve dil hamuru ile yoğrulur. Böylece insanın kendi dili ve kültürü düşüncesinde büyük bir rol oynar. Kültürü oluşturan unsurlar söz konusu olduğunda da karşımıza çıkan en önemli yapı taşlarından biri tartışmasız dildir. İnsanlığın başlangıcından beri dil toplulukların yaşamlarını sürdürmelerinde önemli bir yer tutmuş; insanoğlunun bilgi birikimini, mirasını gelecek kuşaklara aktarmada her daim önemli olmuştur. Neredeyse her topluluk kendi içinde iletişim kurabilmek için yeni bir dil geliştirmiş, bu diller de yine kendi içinde çeşitli değişikliklerle alt kültürleri temsil eder hale gelmiştir. Günümüzde bir kişinin hangi kültürden hatta hangi alt kültürden geldiğini ayırt etmede en belirgin özellik dildir. Böylelikle dil, kendi bireyleri arasında iletişimi kuvvetlendirmiş ve kültürün de devamını sağlamıştır. Karmaşık ve geniş bir yapıya sahip olan kültürün temeli dildir. Kültür dili etkiler ve kendini dil ile var eder.

Kaynakça

- Adalı, Oya. (1983). *Anadili olarak Türkçe öğretimi üstüne. Türk dili*. Ankara: TDK
- Akarsu, B. (1998). *Dil-Kültür bağlantısı*. İstanbul: İnkılap Kitapevi, Üçüncü Basım.
- Aksan, D. (1995). *Her yönüyle dil. Ana çizgileriyle dilbilim*. Birinci Cilt, Beşinci Basım, Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- Aldridge, M. (2006). Culture. In J. Scott (Ed.), *Sociology: The key concepts*. London: Routledge.
- Arslan, M. (2004). *Ziya Gökalp'te kültür ve uygarlık anlayışı. Türkiye'de sosyoloji*. Ziya Gökalp Sempozyumu, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü.
- Bakhtin, M. (1986). *Speech genres and other late essays*. Texas: University of Texas Press.
- Dolot, L. (1991). *Kitle kültürü ve bireysel kültür*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Eliot, T. S. (1962). *Notes towards the definition of culture*. London: Faber and Faber Press.
- Elmes, D. (2013). The relationship between language and culture. *Annals of Fitness and Sports Sciences*, 46(3), 11-18.
- Güven, A. (2012). Toplumsal dilbilimin kapsam alanı. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13, 55-62.
- Güvenç, B. (1997). *Kültürün ABC'si*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Güvenç, B. (2002). *İnsan ve kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi, Dokuzuncu Basım.
- Hall, E. T. (1959). *Silent language*. New York: Doubleday & Company, Inc., Garden City.
- Hoecklin, L. (1995). *Managing cultural differences, strategies for competitive advantage*. Wokingham: Addison-Wesley Publishing Company.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences: International differences in work related values*. London: Sage Publications.
- Jiang, W. (2000). The relationship between culture and language. *ELT journal*, 54(4), 328-334.
- Kaplan, M. (2000). *Kültür ve dil*. (13. Baskı). İstanbul: Dergah Yayınları.
- Kramsch, C. (1998). *Language and culture*. New York: Oxford University Press.
- Lado, R. (1964). *Language teaching: A scientific approach*. New York: McGraw-Hill Inc.
- Malinowski, B. (1990). *İnsan ve kültür*. Ankara: V Yayınları.
- Moles, A. (1983). *Kültürün toplumsal dinamiği*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Murdock, G. P. (1949). *Social structure*. New York: MacMillan.
- Özlem, D. (2000). *Kültür bilimleri ve kültür felsefesi*. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Saussure, F. (1959). *Course in general linguistics*. London: McGraw Hill Book Company.
- Tylor, E. B. (1920). *Primitive culture: Resarches into the development of mythology, philosophy, religion, language, art and custom*. London: John Murray.
- Uygur, N. (1996). *Kültür kuramı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ünalın, Ş. (2010). *Dil ve kültür*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Vardar, B. (2002). *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Vendryes, J. V. (2001). *Dil ve düşünce*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları, Dilbilim Dizisi.
- Wallerstein, I. (1998). *Ulusal ve evrensel: Dünya kültürü diye bir şey olabilir mi?*. Ankara: Bilim ve Sanat.
- Williams, R. (1977). *Culture and society: 1780-1950*. Middlesex: Penguin Books.
- Wittgenstein, L. (1996). *Tractatus logico-philosophicus*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. Yayını, Sayı: 379-380, AÜ Basımevi.

Extended abstract

Introduction

Language is not only a tool for interpersonal communication, but also one of the main building blocks of the process that provides a logical basis for thinking activity. Along with the words of a language, the most abstract thoughts require a concrete form in memories. On the other hand, language is a channel that nurtures the cultural peculiarities of the society in which it is spoken. In this sense, culture and language intertwined. Culture is directly related to the richness of the vocabulary in a language. The existing vocabulary includes the codes of meaning within the framework of the integrity and regular use that people create while putting themselves together. Thus, the parameters of the form of social agreement are established. Culture, which we can never isolate from language, is a concept that we encounter in almost every stage of our daily life. It creates confusion by expanding the meaning of using the concept in many different meanings. People who are knowledgeable and well-informed in the society are generally called "cultured", and those who are insensitive to what is happening in the world and those who do not engage in social activities are considered "uncultured". That well educated and knowledgeable people from art community approve of using this adjective for the people who do not behave as they do contradicts with the fact that culture shows intellectual level. Also, the fact that people who grew up in the city does not consider the country side people to be "cultured" has a different meaning. The concept of culture is actually used with many words: Food culture, holiday culture, street culture, etc. As a matter of fact, a certain way of life is tried to be expressed with concept of culture in all these usages. That is, who is considered to be cultured by a person may not be seen the same way by another one. This is determined by similarities of people's lifestyles and habits. Everything in people's lives forms culture, and language is the most important tool to convey this culture. This study aims to approach these two important dynamics in the context of their interactions with each other within the framework of various definitions.

Culture

The concept of culture has included meanings varying from author to author and from time to time throughout history. The meaning of culture, a word expressed in the Roman period, has expanded and changed since the 16th century. In the 17th century, the adjective "cultured" began to be used in everyday language. In the 18th century, the concept of culture was also used for products of value, and an elitist definition was introduced to the culture. In the middle of the 19th century, the concepts of mass culture and popular culture emerged (Dollot, 1991, p. 25). All these definitions reveal that culture is the way of handling life. Even though culture is tried to be defined through the common characteristics of a certain group, it can be said that they are different because they actually enable us to distinguish one group from others. This indicates that we should underline once again that there is no single definition of culture, and that different areas are trying to explain the culture. Although there are many definitions expressed on language, which is the most important tool for the transfer of culture, some definitions that are parallel to this study are highlighted below.

Language

Language is the carrier element of culture, the element that transfers culture from generation to generation. Language has always been important in our social lives. The concept of culture comes to the fore by considering language together with the concept of communication (Kramsch, 1998, p. 3). As language and culture shape the society to which it belongs, society shapes the language and culture it has. Therefore, the relationship between language and culture concept needs to be examined closely.

The relationship and interaction of language and culture

The strong influence of language makes itself felt in all areas of cultural existence. Every field of culture, such as society, religion, literature, history, science, education, carries the stamp of language. Relations between institutions and societies, such as, interpersonal relations are also established and maintained in language. Everything that is material and spiritual is also in the language. Cultural and historical heritage is transferred to new generations only through language. Language is an encyclopaedia / dictionary of the cultural content. It is seen that the person who initially created her own cultural conditions (environment) started to live according to the requirements of that culture she later created. Thus, the human remains under the influence of culture and adjusts her own lifestyle according to the culture life in which she lives. While cultural accumulation is provided by language, at the same time, reflections of a culture show itself in the language. Culture, which is a whole of belief, attitude, behaviour, and social habits of the members of a society, requires certain, known, generally accepted knowledge that is learned by every member of the society (Unalan, 2010, p. 227).

Discussion

One of the most important building blocks that we encounter when it comes to the elements that make up the culture is the undisputed language. Language has been an important part of communities' survival since the beginning of humanity; it has always been important to transfer the knowledge and heritage of human begins to future generations. Almost every community has developed a new language to communicate within itself, and these languages have also become sub-cultures with various changes in themselves. The foundation of culture, which has a complex and wide structure, is language. Culture affects language and creates itself with language.